

OMEP- Israel
World Organization for Early Childhood

נייר עמדה בנושא: מצוקת המטפלות במעונות היום לפעוטות (עד גיל 3)

לקראת ישיבת ועדת החינוך התרבות והספורט 20.02.23

בהמשך לנייר העמדה שהוצג לוועדה לקראת ישיבתה ב 30.01.23, ברצוננו, חברות ה"עמותה למען הילד בגיל הרך" להתריע ביתר עוצמה על המצב ההולך ומתדרדר בכוח האדם במסגרות החינוך לפעוטות, במעונות המפוקחים ובגנים הפרטיים, ובעיקר לנוכח המצוקה באיכות המטפלות ובמספרן. אנו רואות במצב הנוכחי **שעת משבר לאומי המחייבת פעולה מיידיית**. זוהי **שעת חירום** המחייבת גיוס של כל המוחות, כל אנשי המקצוע ומשאבים רבים, ככל שניתן, על מנת לפתור אותה. מדי יום אנו חווים עדויות קשות מנשוא, הנובעות ממשבר קשה, ההולך ומחריף בכל תחום החינוך/טיפול בגיל הרך.

בשנים האחרונות אנו, כמו גם אנשי חינוך אחרים, חרדים לעתיד החינוך של ילדינו הפעוטים. פחות ופחות נשים מוכנות לעבוד כמחנכות במסגרות הגיל הרך בכלל, ובמסגרות לילדים עד גיל שלוש בפרט. זהו תהליך שתוצאותיו כבר נראות בשטח ומתבטאות בסגירת מסגרות חינוך מידי יום. הורים מגיעים בבוקרו של יום, ומתבשרים ש"היום הגן סגור כי המטפלת חולה". אנו צופות, שלא ירחק היום והורים (ובמיוחד אמהות), לא יוכלו לעסוק במקצועותיהם מכיון שלא תהיינה מסגרות מתאימות לילדיהם.

מטפלת במעון יום מוגדרת על-ידי משרד הכלכלה מחנכת-מטפלת, ובהתאם לכך היא אחראית להעברת תכנים פדגוגיים לילדים, בצד הטיפול הפיזי בהם. המטפלות, בכלל המערכת, מופקדות על הילדים בתקופה הרגישה ביותר של התפתחותם. הן עובדות משעות הבוקר המוקדמות ועד לשעות אחר הצהריים המאוחרות, ומשמשות עבורם מבוגר משמעותי לאורך כל היום. תפקידיהן רבים וכמעט בלתי אפשריים. הן מנחילות ערכים, מקנות הרגלים, יוצרות קשר אינטימי עם הילד ומקנות לו ביטחון. הן אמונות על האכלה, השכבה, תזונה, הרגעה, והחלתה; הן נדרשות להקנות תכנים ומושגים; לארגן את הסביבה החינוכית בהתאם לצרכים ההתפתחותיים של הילד; לוודא שהפעוטים יהיו מוגנים וזכויותיהם יישמרו; לשמור על אקלים רגשי חיובי במסגרת; לקיים קשרים עם הורי הילדים ועם הצוות; להשתתף בפגישות הדרכה והשתלמות; ולהיות אחראיות על ניקיון הכיתות.

הפער בין דרישות התפקיד, האחריות הנלווית לו והאינטנסיביות של העבודה, לבין תנאי ההעסקה והתגמול, יוצר מצב שבו רק נשים חסרות הכשרה מתאימה, מקבוצות אוכלוסייה מוחלשות מציעות את עצמן לעבודה כמטפלות במסגרות לפעוטות. הדימוי הנמוך של תפקיד המטפלת בציבור; המספר הגדול של ילדים לכל מחנכת-מטפלת; היעדר אופק תעסוקתי המעודד התפתחות וקידום; ובמיוחד השכר הנמוך אותו הן מקבלות, מביא למחסור בכוח אדם לו אנו עדים. המערכת סובלת מאי יציבות כוח אדם ואינה מצליחה לייצר "גרעין" איכותי של מחנכות בעלות ידע וניסיון. חוסר היציבות (רק כ-10% מעובדות הנקלטות לעבודה נשארות בה מעל שלוש שנים) מקשה על מי שנשארות במערכת. המטפלות זכאיות ליום חופשי בשבוע, אך בשל היעדר צוות, רובן עובדות שישה ימים בשבוע, חלקן אף נאלצות לוותר על הפסקות במהלך יום העבודה, מצב הגורם תסכול ושחיקה ועזיבת המערכת היא אך טבעית. הן בעצם נשים "שקופות" שאף אחד אינו רואה את צרכיהן והתפתחותן האישית והמקצועית.

בשנים האחרונות נוסף לכל אלה, מצב של חוסר אמון מתמשך בין ההורים למחנכות. אירועים מזעזעים שעניינם פגיעה בפעוטות, גרמו להורים דאגה לילדיהם ולחששות, מוצדקים בחלקם. אלה מובילים לחוסר אמון ולמצב, בו כל מחנכת, נחשבת "חשודה" בהתעללות בחסרי ישע. לשמחתנו, רובן המכריע של נשות הצוות המטפלות בילדים, מתפקדות ברמה הנדרשת ומקדישות את חייהן לעבודה עם הפעוטות, מתוך אמונה ואהבה. עבודתן ראויה לכל שבח. אך בהשפעת הנסיבות, וללא כל הצדקה, הן משמשות מטרה לחשדות, להאשמות ולחיצו תרעלה. חוק המצלמות, שבא להפחית את תופעת האלימות, (בלא הצלחה יתרה, יש לציין), גורם למצב בו המטפלת מצולמת במהלך היום כולו, מה שמוסיף מתח ותחושת אי אמון. אין ספק שאלה תנאים בלתי נסבלים לעבודה. הנשירה מאפיינת מטפלות חדשות, הפורשות לאחר שבועות אחדים של עבודה. אך גם מטפלות ותיקות, שהוכשרו למקצוע וזכו להדרכה נאותה, המתפקדות ברמה מקצועית טובה, אינן יכולות להתמיד בתנאי ההעסקה והסטנדרטים הירודים והן עוזבות את המקצוע. תופעה המעצימה את המחסור בכוח אדם איכותי.

עמותה ישראלית למען הילד בגיל הרך

www.israelforkids.org.il

דוא"ל israelforkids@gmail.com

OMEP- Israel

World Organization for Early Childhood

מצוקת כוח האדם קיימת במעונות הציבוריים ובגנים הפרטיים כאחד. בגנים הפרטיים אנו עדים לבעלויות הקורסות תחת עול התשלומים הנדרשים מהן לרשות המקומית ולמדינה. הבעלויות הפרטיות נאלצות לגלגל את העלויות על ההורים, המשלמים אלפי שקלים עבור חינוך/טיפול בילדם, ועל המטפלות העובדות בגנים ועל תנאי עבודתן. אלה, כתגובה, עוזבות את עבודתן ופונות לעבודה קלה יותר ומתגמלת יותר.

אנו, חברות ה"עמותה הישראלית למען הילד בגיל הרך", **סבורות שזו שעת חירום לאומית**. זו העת לקבל החלטה אמיצה, ולהתניע מהלך טיוב של המסגרות לגיל הרך באמצעות שיפור הדימוי המקצועי של המטפלות ותנאי העסקתן.

אנו קוראות לכל המעורבים בדבר, למשרד החינוך, למשרד הרווחה, למשרד האוצר, לממונים על עבודת נשים ואחרים, לשלב זרועות, לקיים דיון מעמיק בנושא ולהתוות תכנית רב-שנתית מציאותית שתדאג לתמהיל מושכל של שיפור הדרגתי באיכות כוח האדם במעונות ובגנים הפרטיים הקיימים, בצד הרחבת היצע המעונות. יש לשים דגש על המסגרות המיועדות לאוכלוסיות מוחלשות ולילדים בסיכון ובעלי צרכים ייחודיים.

אנו סבורות שרשתות מעונות היום והגנים הפרטיים, לא יוכלו להמשיך ולהתקיים לאורך זמן בתנאים הקיימים. יש להפוך את המשבר להזדמנות!! אנו קוראות לשרי הממשלה ולעומד בראשה, להכריע בהקדם בסוגיה זאת, ולמנוע מהמשבר להחריף.

במדינת ישראל התנהל דיון מקיף על איכות הטיפול בפעוטות, במסגרת ועדה של משרד התמ"ת, בעקבותיו התפרסם מסמך "סטנדרטים להפעלת מסגרות חינוכיות לפעוטות" ("מסמך הסטנדרטים", רוזנטל, 2009). מסמך זה נועד להיות מדריך מקצועי להבטחת טיפול איכותי לפעוטות השוהים במסגרות, והוא מגדיר באופן מקיף סטנדרטים רצויים במסגרות החינוכיות לפעוטות, במגוון ההיבטים. על אף חשיבותו, עד היום טרם יושם המסמך במלואו.

אנו קוראות דווקא עכשיו, בימים בהם דנים בנושאי התקציב, להוסיף לתקציב הבסיס לפחות מיליארד שקל שייצבע כתקציב ייעודי לחינוך בגיל הרך.

אנו דורשות קיום דיון שמגמתו שינוי מהותי בכל תחום החינוך/טיפול בגיל הרך. דיון שימקד את אחריות המחנכות בחינוך ובטיפול בילדים ויתן דגש להמלצות "מסמך הסטנדרטים".

אנו ממליצות על דיון בנושאים הבאים:

1. **שיפור תנאי ההעסקה:** קיצור שעות העבודה, הקפדה על חוקי העבודה (ימי חופשה, ימי מחלה, הפסקות וכו'). מיקוד העבודה בקשר עם הפעוטות והוספת תקנים לעובדי ניקיון ומטבח.
2. **שיפור בשכר** באופן שייתן ביטוי הולם להכשרת המחנכות ויצירת מסלול קידום.
3. **שיפור התקינה** במסגרות והקטנת מספר הילדים בכל קבוצה. שינוי היחס המספרי הנהוג בין מבוגר לילד מחייב תוספת איש צוות.
4. **תוספת גננת מקצועית**, שעברה הכשרה להוראה בגיל הרך, לכל אחת מכיתות המעון.
5. **הכשרה ופיתוח מקצועי** לצוותים החינוכיים: הסדרת נושא הכשרת הצוות החינוכי-טיפולי, ליווי והדרכה של אנשי צוות חדשים; מתן תמריצים למחנכות שלומדות, כיסוי שכר הלימוד והכרה ביום הלימודים כיום עבודה.
6. **הנעת קמפיין ארצי** שידגיש את חשיבות החינוך בגיל הרך ויסייע לשפור ולשיקום תדמית המחנכות/מטפלות.
7. **שינוי בתפיסת מעמדם ותפקידם של הגנים הפרטיים:** הכרה בגן הפרטי כ"מוסד חינוכי", השוואת מעמדם לכלל מסגרות החינוך, הקצאת סיוע לבעלויות (הקלה בתשלומי ארנונה ובדרישות הכספיות הקשורות בתהליך הרישוי, מתן פטור מתשלומי מע"מ) בצד דרישה לעמידה בחוקי העבודה כמקובל במסגרות המסובסדות.
8. **הכרה במקצוע המחנכות/מטפלות כמקצוע בעל עדיפות לאומית** (מקצוע מועדף).

אנו מאמינות ששיפור בתנאי ההעסקה, לצד מיצוב, מיתוג ויצירת פרופסיה של מקצועות החינוך/טיפול בתחום הגיל הרך, יביאו ל"גאוות מקצוע", ליציבות מקצועית ולהתמדה במקצוע. וכפועל יוצא מכך, יזכו הפעוטות ליציבות לבטחון ולקבלת מענה ראוי לצרכיהם במישורים החברתיים, הרגשיים, המוטוריים והקוגניטיביים.

מור דקל, יו"ר העמותה וחברות הוועד המנהל